

Norges Vassdrags og energidirektorat

Att: Eilif Brodtkorp

Høring av revisjonsdokument for Ulla-Førre reguleringen i Suldal kommune, Hjelmeland kommune og Bykle kommune – høringsuttalelse fra Suldalslågen forvaltningslag.

Sammendrag

Forvaltningslaget støtter de krav som er fremmet, og tiltrer den begrunnelse kommunene har gitt. Kommunene har pekt på behov for ytterligere undersøkelser, og dette faller klart innenfor revisjonsinstituttet. Det at Statkraft ensidig har prioritert undersøkelser som ensidig har som siktemål å etablere et grunnlag for redusert vannføring, forsterker behovet for ytterligere undersøkelser i tilknytning til de krav som er reist.

Aktuelle problemstillinger kan ikke skyves ut til etterfølgende behandling med utgangspunkt i nye standardvedtekter. Det vil her gjelde begrensninger som ikke er aktuelle ved revisjonen.

Det ville vært formålstjenlig om revisjonen kunne vært gjennomført på grunnlag av et revisjonsdokument som hadde et nøytralt utgangspunkt og som tok sikte på en objektiv tilnærming til de ulike problemstillingene. I uttalelsen påvises at dette ikke er tilfellet, og det gjøres gjeldende at dette må føre til at beslutninger må treffes på selvstendig faglig grunnlag.

Det understrekes videre at gytebestandsmål oppnåelse er uegnet som uttrykk for tilstanden i et vassdrag. Vitenskapelig råd må bygge på den faktiske tilstand i elven, selv om elven med mer og bedre vann eller bedre gyte- og oppvekstvilkår, kunne produsert mer.

Hensiktsmessigheten av å redusere vårflommene må vurderes på faglig grunnlag i det det også må vurderes konsekvenser for sedimentering og eventuell betydning for utvandrende smolt. Forvaltningslaget ser positivt på det oppstartede rippingprosjektet, men det påpekes at sedimenteringsproblemet ikke kan forutsettes løst ved dette.

Ved endringen av manøvreringsreglementet i 2012 ble det foretatt en samlet avveining mellom kraftinteressene og hensynet til laksestammen i Suldalslågen. Det er ikke noe grunnlag for bare 9 år senere å revurdere den samlede avveining som ble gjort i større utstrekning enn det som følger av endrede forutsetninger for vedtaket. Det er da ikke under noen omstendighet grunnlag for en reduksjon av det samlede vannslipp.

Det gjøres gjeldende at endrede forhold har ført til at sommervannføringen må starte tidligere og at det er et slikt behov for minstevannføring i sidevassdrag at det også her må gjøres endringer uavhengig av eventuell reduksjon i vårflommene. I hvert fall må eventuelt frigitt vann disponeres til disse forhold og videre stå til disposisjon for fremtidige behov.

Suldalslågens uttalelse knytter seg til kommunenes kravsbrev datert den 20. februar 2018, Statkrafts kommentar til kravet datert, NVEs beslutning om å fremme revisjonskravet og Revisjonsdokumentet oversendt av Statkraft i juni 2021. Vi viser også til OED's retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragsreguleringer og udatert presentasjon revisjon av konsesjonsvilkår ved Jan Sørensen og Stein Wisthus Johansen.

Forvaltningslaget vil allerede innledningsvis understreke at laget støtter de krav som er fremmet, og tiltrer den begrunnelse kommunene har gitt. Vi vil i det følgende søke å utdype vårt syn på enkeltspørsmål.

Den 25. mai 2021 kom rapporten Tiltaksbeskrivelse av elvebunnen i i Suldalslågen fra Norce-Norwegian Research Centre Miljø. Den plan for bearbeiding av elvebunnen som det her legges opp til skal være godkjent, og vi legger til grunn at arbeidet vil bli gjennomført i henhold til planene. I Revisjonsdokumentet legges det videre opp til at dette¹ skal være en varig ordning, og det foreslås at dette nedfelles i manøvreringsreglementet eller der det ellers måtte være hensiktsmessig. Forvaltningslaget ser svært positivt på at det omsider legges til rette for slike tiltak. Allerede i 1994 påpekte en rådgivende arbeidsgruppe for vurdering av undersøkelser og tiltak i Suldalslågen at muligheter for å avhjelpe situasjonen (spyleflommer, rensing av substrat) burde undersøkes, og som Statkraft påpeker i Revisjonsdokumentet har det lenge vært klart at spyleflommer innenfor akseptable rammer ikke i tilstrekkelig grad vil kunne hindre begroing. Vi kommer tilbake til dette i tilknytning til Statkrafts forslag om å redusere vårflommene.

Statkrafts rolle som hovedansvarlig for forskningsarbeidet i Suldalslågen og som premissleverandør for endringen av manøvreringsreglementet i 2012, har vært kritisert fra

¹ Det er ikke fullt samsvar mellom den godkjente plan for ripping og det som sies i Revisjonsdokumentet. Mens planen for ripping omfatter arealer nedenfor Juvet, skriver Statkraft i forslaget til endring av manøvreringsreglementet at det skal foretas ripping i øvre del av vassdraget. Det forutsettes at dette skyldes at planen ikke var kjent da Revisjonsdokumentet ble skrevet.

flere hold. I SINTEFs rapport kampen om kunnskapsgrunnlaget – En analyse av prosesseen knyttet til endring av manøvreringsreglementet, 2012-10-01, er en del av konklusjonen sammenfattet slik (side 31):

«For det andre var valget av Statkraft Engineering som prosjektleder for LFS også uheldig. Samtlige høringsinstanser oppfattet at dette var det samme som at regulanten indirekte styrte forskningen gjennom hvilke tema det ble forsket på, hvordan forskningsresultatene ble tolket og hvilke forskningsresultater som ble gjengitt.»

I høringsuttalelsen fra Direktoratet for naturforvaltning til Statkrafts forslag til endring av manøvreringsreglementet uttrykkes dette slik:

«Denne søknadsrapporten er etter vår oppfatning ikke en objektiv oppsummering av innhold og konklusjoner i fagrapportane. Det er vår klare oppfatning at det burde foreligge en faglig oppsummering av arbeidet i Suldalslågen, gjennomført av kompetent faginstitusjon.»

Fylkesmannen i Rogaland fant konklusjoner og anbefalinger lite balanserte og at

«forslaget i hovedsak ivaretar regulantens behov for høy kraftproduksjon og at det ikke er egnet til å ta vare på storlaksen, elvas naturlige prosesser og elva som betydelig landskapselement.»

NJFF konkluderte i sin høringsuttalelse blant annet slik:

«Statkraft SFs forslag til permanent manøvreringsreglement må oppfattes som et rent partsinnlegg. De rammer som Statkraft SF har latt forskningen arbeide under har ikke bidratt til å komme opp med et uhildet, nøytralt og objektivt forslag til manøvreringsreglement.»

NVE fant derimot at Statkraft var i sin fulle rett til å fremme sine interesser som regulant, og det er da bare som en skulle forvente at Statkraft har valgt den samme tilnærming som sist også ved sine bidrag i revisjonsprosessen. Det er likevel grunn til å trekke dette frem slik at det ikke oppstår misforståelser med hensyn til lesingen av Statkrafts tilsvar til revisjonskravet og Revisjonsdokumentet. Hverken fremstillingen av den faktiske bakgrunn eller det

påberopte faglige grunnlag for Statkrafts innsigelser/krav, kan legges til grunn uten etter en fornyet selvstendig vurdering. Dette fremgår allerede av Statkrafts prinsipielle tilnærming til revisjonsprosessen:

I Olje- og energidepartementets veiledning til revisjonsarbeidet, side 10, fremstilles siktemålet med revisjonsarbeidet slik:

«Hovedformålet med en revisjon av vilkår vil være muligheten for å bedre miljøforholdene i regulerte vassdrag. Revisjonsadgangen er ment å innebære en modernisering eller ajourføring av konsesjonsvilkårene. Revisjonen skal også gi anledning til å oppheve vilkår som har vist seg urimelige, unødvendige eller uhensiktsmessige. Revisjonen gir mulighet til å sette nye vilkår for å rette opp skader og ulemper for allmenne interesser som har oppstått som følge av reguleringene. Dette er særlig aktuelt ved skader og ulemper som ikke var forutsatt på konsesjonstidspunktet eller som i dag vurderes annerledes som følge av endrede samfunnsforhold og verdsetting av miljøkvaliteter.»

I Statkrafts kommentar til revisjonskravet utlegges derimot siktemålet med revisjonen slik:

«å bøte på åpenbare negative effekter av reguleringen som ikke har vært forutsatt i konsesjonsvilkårene.»

Det kan være uklart hva som er siktemålet med denne forvanskningen, men stor praktisk betydning har det neppe. Skadene er i stor grad vitterligere og ubestridte:

-oppvekst- og gyteforholdene er sterkt forringet. Sedimentering er ikke begrenset til den øvre del av elven.

-sideelvenes betydning for gyting og oppvekst er sterkt redusert/eliminert. Dette gjelder både for sideelvene til Suldalslågen og de som har utløp til Suldalsvatnet

-vanntemperaturen er redusert vår og sommer med konsekvens for vekst for ungfisk

-det er tilstrekkelig positiv kunnskap om innsig, oppgang og fangst og gytetidspunkt til å konstatere betydelige endringer, ikke bare i forhold til tiden før laksetrappene i Sandsfossen, men også i forhold til det som ble lagt til grunn ved fastsettelsen av manøvreringsreglementet i 2012.

-det er på det rene at laks forlater Suldalslågen, og går opp i Suldalsvatnet, og det er klart nok ikke iverksatt noe tiltak for å sikre at smolt produsert i sideelvene til Suldalsvatnet utvandrer og ikke blir trukket med til Hylen.

Det er imidlertid et mer gjennomgående trekk ved revisjonsdokumentet at fremstillingen er så lite dekkende at det må få konsekvenser for det videre arbeidet. Dette kan illustreres ved et par eksempler på side 53 i revisjonsdokumentet.

Overordnet forsøkes det her å redusere problemet med kaldt og surt vann fra Blåsjø til et problem som nå primært er knyttet til spyleflommene om våren:

«Tilførsel av kaldt og surt vatn frå Blåsjø om våren har vært påpeikt som ein reguleringseffekt. Spesielt i perioden da det ikkje var tillate å køyre Hylen kraftverk i juni og juli. Dette var årsak til at Statkraft søkte om endring av manøvreringsreglementet førsommaren i 1990. «

Det som sies om årsaken til at Statkraft ønsket å endre manøvreringsreglementet på dette punkt er også uriktig. I Statkrafts oversendelsesbrev til NVE 30. januar 2005 nevnes temperaturforholdene ikke. I stedet viser Statkraft til at undersøkelser har vist at feilvandring til Hylen ikke er et reelt problem, og avslutter slik:

«Vi er derfor enig i at denne restriksjonen blir tatt ut av reglementet. Dette vil føre til auka produksjonspotensiale i Hylen kraftverk.»

Statkraft skriver videre at hovedårsaken til at det ble gitt pålegg om fiskeutsetting var stranding av ungfisk, men at det ikke har vært et problem siden 1990. I Statkrafts søknadsdokument fra 2004 er fremstillingen en annen:

«I Suldalslågen har det blitt satt ut laks siden 1982, men først fra 1989 som følge av pålegg fra DN, De pålagte utsettingene skal kompensere for et antatt tap på 20 000 smolt. Stranding av ungfisk, tilslamming i øvre del av elva og redusert vanntemperatur ble angitt som hovedårsak til tap i smoltproduksjonen (DN 1987) Stranding av ungfisk har ikke vært et problem siden 1985, da Statkraft innførte en restriksjon på maksimalt 3 % reduksjon i vannføring pr. time ut av Suldalsvatnet.»

Statkraft har ledet forskningsarbeidet i Suldalslågen i flere tiår. Nærliggende forskningsoppgaver, som ikke hadde potensiale til å føre til redusert vannføring, er blitt neglisjert. Den nødvendige avklaring må da skje i forbindelse med revisjonen.

Statkraft bygget langt på vei sitt forslag til det manøvreringsreglement som ble vedtatt i 2012 på at redusert vannføring ville føre til høyere temperatur i elven. I atskillig utstrekning fikk dette gjennomslag, men andre hensyn måtte også tillegges vekt. I denne sammenheng er det sentrale poeng at Statkraft har unnlatt å utrede alternative tiltak for å bedre temperaturforholdene. I kravsbrevet vises det til muligheten for å få bygget en undersjøisk demning ved Helganes slik at kaldt vann ikke renner ned i hovedløpet slik det gjør i dag. Allerede i 1994 fremmet den rådgivende arbeidsgruppen for undersøkelser og tiltak, et forslag om at mulighetene for å øke vanntemperaturen i Suldalslågen ved bruk av vann fra ulike delfelter i perioden mai – august bør utredes. Forslaget er nærmere begrunnet i rapportens punkt 5.2. Skulle en slik mulighet vise seg å være realistisk, vil konsekvensene naturlig inngå i revisjonsprosessen.

Statkraft fremhever i Revisjonsdokumentet at det ikke er behov for ytterligere avklaringer fordi de nye standardvedtekter vil gi anledning til eventuelle tilpasninger i ettertid. Det kan nok være tilfellet for enkelte tiltak, men det fremgår av OED's retningslinjer, side 26, at Miljødirektoratets kompetanse vil være begrenset til tiltak som ikke går utover kraftproduksjonen.

Statkraft har også den innvending til de fremsatte krav at det ikke er anledning til å kreve utredninger. Dels presiseres dette slik at «krav om utredninger for å avdekke behov for tiltak ikke er relevante i en vilkårsrevisjon.» Det er imidlertid en lite naturlig lesning av kravsbrevet at det er behovene som skal avdekkes. Kravsbrevet gir en presis fremstilling av en rekke av de uomtvistelige skader og ulemper som følger av reguleringen; det er valget av tiltak som må avklares nærmere. Det er da heller ingen tvil om at slik ytterligere avklaring kan inngå i revisjonsprosessen, jf. OEDs retningslinjer avsnitt 10 punkt 6 der dette fremgår uttrykkelig.

På side 60 i Revisjonsdokumentet fremhever Statkraft at Vitenskapelig råd for Suldalslågen har konkludert at gytebestandsmåloppnåelsen for Suldalslågen er god og svært god for Ulla (!). Det fremgår av sammenhengen at dette påberopes som grunnlag for at det ikke er noe stort

behov for tiltak. Dette er i beste fall en misforståelse av fastsettelse av gytebestand og vurderingene av måloppnåelse. Gytebestanden settes for å sikre maksimal produksjon i elven; det overskytende innsig vil forutsetningsvis ikke øke produksjonen, og kan da beskattes ved fiske. Ved fastsettelsen av gytebestandsmålet må Vitenskapelig Råd bygge på den faktiske tilstand i et vassdrag. Hva vassdraget kunne ha produsert med mer vann, bedre gyte- og oppvekstvillkår, bedre vannkjemi og temperatur, er ikke relevant. Gytebestandsoppnåelse sier med andre ord ikke noe om behovet for tiltak i vassdraget.

Statkrafts forslag om at spyleflommen om våren skal reduseres

Statkraft har fremmet et forslag om en betydelig reduksjon av spyleflommen om våren. Begrunnelsen er at dette vil bedre temperaturforholdene, at spyleflommen under enhver omstendighet vil være utilstrekkelig til å hindre sedimentering og begroing, og at det forslag som fremmes som alternativ til dagens reglement er tilstrekkelig til å sikre at utvandring av smolt skjer på god måte. Det må her sees hen til erfaringene også i andre elver.

Det synes å være uomtvistelig at dagens spyleflommer er utilstrekkelige til å forhindre sedimentering og begroing. Det er imidlertid ikke det samme som at spyleflommene er uten effekt; det synes ikke nærmere vurdert om forholdene ville vært enn verre uten spyleflommene. Dette er spørsmål som må vurderes av de relevante faginstanser, forvaltningslaget har ikke den nødvendige fagkompetanse til å vurdere holdbarheten av de forutsetninger som Statkrafts forslag bygger på.

Forvaltningslaget har imidlertid det syn at det ikke under noen omstendighet er grunnlag for en ytterligere reduksjon i det samlede vannslipp til Suldalslågen. Ved endring av manøvreringsreglementet i 2012 ble det foretatt en samlet avveining av miljøhensynene og ønsket om en høyest mulig kraftproduksjon. Mens Statkraft ønsket lavere vannføring, ga faginstansene gjennomgående uttrykk for at hensynet til laksestammen tilsa en høyere vannføring enn det som ble fastsatt i det endelige manøvreringsreglement. Selv om det i foredraget til den kongelige resolusjon foretas avveininger for den enkelte periode på året, er det endelige reglement klart nok resultatet av en samlet avveining av de motstående interesser. Det kan ikke sees at det bare få år senere er noen grunn til å endre denne avveiningen i større utstrekning enn det som følger av endringer i forutsetningene for

vedtaket. Det understrekes i denne sammenheng at det ved fastsettelsen av manøvreringsreglementet ble lagt til grunn at sedimenteringsproblemet var løst ved de fastsatte spyleflommer. I olje- og energidepartementets foredrag fremgår dette uttrykkelig:

«Departementet viser til forslaget om store nok spyleflommer til å kunne medføre erosjon i plantedekket og utspyling av sedimenter. Dette vil avhjelpe situasjonen med begroing.»

Det må dessuten understrekes at sedimenteringsproblemet ikke kan anses løst selv ved vellykket gjennomføring av det nå fastsatte ripping regime. Det vil fortsatt være betydelige sedimenteringsproblemer i den nedre del av elven. I kommunenes kravsbrev er det også vist til behov for steinrygger og steingrupper der ripping ikke kan gjennomføres – utlegging av gytegrus kan være et alternativt tiltak.

I noen utstrekning vil rippingregimet formentlig kunne avhjelpe konsekvensene av sedimentering, men hovedpoenget i denne sammenheng er at sedimenteringsproblemet var forutsatt løst allerede ved det nå gjeldende reglement.

Tiltak som ripping/etablering av steinrygger/utlegging av stengrupper/utlegging av gytegrus kunne dessuten under enhver omstendighet vært pålagt med hjemmel i bestemmelsene som følger av inkorporering av de nye standardvedtekter. Disse tiltakene kan da ikke begrunne en reduksjon i det samlede vannslipp.

Det er utvilsomt et så sterkt behov for økt vannføring i sidevassdrag og tidligere oppstart av sommervannføring at disse endringene bør gjennomføres på selvstendig grunnlag uavhengig av om spyleflommen om våren reduseres eller ikke. (Vi kommer nedenfor tilbake til grunnlaget for at sommervannføringen må fremskyndes.) Det vises i denne sammenheng til at forslaget om å etablere en buffer for eventuelle ytterligere behov for vannføring, ble avslått blant annet med den begrunnelse at revisjon av reglementet ville foreligge allerede i 2022.

Under enhver omstendighet må vann som frigis ved endring av vårspyleflommen, medgå til disse formålene og andre perioder der økt vannføring er ønskelig, eksempelvis ved isdannelse i strandsonen. Størrelsen på slipp i isdannelseperioder må vurderes av faginstanser. Slipp i slike perioder vil kunne virke som naturlig ripping.

Dette skaper et behov for kvantifisering av den reduksjon i det samlede vannslipp som følger av Statkrafts forslag. Vi legger her til grunn at opptrapping og nedtrapping skjer jevnt over de døgn som berøres.² Den samlede reduksjon i vannslippet fremkommer da slik:

- Redusert slipp ved opptrapping	100 døgnm ³
- Redusert maksimalslipp	400 døgnm ³
- Redusert slipp ved nedtrapping	200 døgnm ³
Samlet reduksjon	700 døgnm ³

Størrelsesorden her illustreres ved at det fremmede krav om minstevannføring i Mosånå utgjør 0,15 m³ i 365 dager = 54,75 døgnm³. Hvor stort behovet vil være for alle sidevassdragene vil bero på en faglig vurdering, men vi legger her til grunn at 200 døgnm³ vil være tilstrekkelig.

Oppstart av sommervannføringen fra 15. juni vil kreve 15 dager med 20 m³ ekstra vannslipp, 300 døgnm³.

Den del av reduksjonen i vannslippet som følge av en eventuell endring av vårsplyeflommen, som måtte gjenstå etter disponering av vann til sidebekker og tidligere start av sommervannføringen, bør avsettes til behov for fremtidige justeringer. Det vises i denne sammenheng til at den kompetanse Miljødirektoratet vil få ved standardvedtektene, ikke vil omfatte tiltak som fører til redusert kraftproduksjon. Statkraft har fremført som et argument mot ordningen at de berørte parter vil finne det vanskelig å finne frem til omforent vannslipping. Det er imidlertid ingen grunn til at bufferen skal disponeres av rettighetshaverne; det er Miljøverndepartementet som bør ha den nødvendige kompetanse her. En buffer etablert på dette grunnlag ville bare utgjøre i størrelsesorden en tredjedel av den buffer som tidligere var etablert, og bufferen vil praktisk sett ikke med rimelighet kunne hevdes å skape uforutsigbarhet for regulanten.

² Vi bygger altså på den forståelse av manøvreringsreglementet at opptrapping skal skje over den periode som er angitt for dette. Statkrafts praksis tilsier at Statkraft har forstått reglementet på en annen måte.

Nærmere om oppstart av sommervannføring

Da manøvreringsreglementet ble revidert i 2012 foreslo Direktoratet for naturforvaltning og Fylkesmannen i Rogaland at sommervannføringen skulle starte den 1. juni hvert år. Dette var delvis begrunnet i begroingsforhold, behov for vanddekket areal, behov for å lette oppgangen av laks i vassdraget og at det var betenkelig med så store avvik fra tidligere tilstand i elven.

Ved fastsettelsen av det nye reglementet ble disse anbefalingene ikke fulgt. Begrunnelsen for dette er dels gitt som departementets bemerkninger dels ved referat av hva NVE har anført i denne sammenheng. Departementet viser til at

- Hovedinnsiget av laks skjer i slutten av juli og ut september, og at det følgelig må antas å ha liten effekt på fisket å øke sommervannføringen fra 1. juni.

og

- at Suldalslaksen er kjent for å gyte sent

I foredraget gjengis også at NVEs syn er

- at den foreslåtte vannføring vil sikre gode oppvandringsforhold for fisk
- at relativt høy sommervannføring er nødvendig for å sikre gode fiskeforhold (når dette ikke vektlegges er det altså fordi det legges til grunn at hovedinnsiget først begynner sist i juli.)
- at økning i vannføringen fra 1. juli vil kunne lette laksens vandring mot og oppvandring i Suldalslågen i god tid før fiskesesongen begynner.

Disse forutsetningene, som altså var grunnlaget for ikke å starte sommervannføring før 1. juli, kan på grunnlag av den dokumentasjon som nå er tilgjengelig, ikke opprettholdes.

Laksens innsig til elven og oppgangen i denne skjer nå langt tidligere enn det som ble lagt til grunn i 2012. Unnlattelse av å skyve frem oppstart av sommervannføringen kan heller ikke begrunnes med at det ikke er realistisk at fiskesesongen i Suldalslågen vil bli normalisert-utvidet til 3 måneder.

Innsiget til Suldalslågen er vanskelig å dokumentere så lenge det ikke er åpnet for fiske.³ Historiske data gjør det imidlertid klart at laksen kommer inn til elven fra slutten av mai, og at juni alltid har vært en viktig måned for fisket. I bygdebok for Suldal er det en omfattende historisk fremstilling av Sands laksefiskeri, gårdsnr. 35 i gamle Sand kommune, nr. 104 i Suldal. Her konstateres det:

«Laksen kjem – eller i verste fall kom – sigande inn mot elvaosen i Sand i slutten av mai måned.»

Oppgangen i elven registreres både ved passering av laksestudio og i laksetrappen på sørsiden av Sandsfossen. På sørsiden er det kamera som filmer den enkelte fisk som går opp fossen. I 2021 gikk det opp 100 laks bare på sørsiden av fossen før den 1. juli, og hver enkelt av disse passeringene kan ses ved å benytte forvaltningslagets hjemmeside. Den første oppgangen som ble registrert var den 27. mai.

Det er ufullkommenheter ved registreringen av oppgangen over de aktuelle år, men utviklingen i retning av tidligere oppgang er så markert at den ikke med rimelighet kan bestrides.⁴ Det vises her til tabell 1 som viser andel laks som går opp i elven etter 31. august. Den endring som er inntrådt fremgår også entydig av den endring som er skjedd med hensyn til fordeling av fangst i de ulike deler av fiskesesongen for de tre hoveddelene av vassdraget, Suldalsfossen og munningen, Sandsbygden og strekningen over Juvet. Utviklingen for årene 2001 – 2021 er inntatt i tabell 2. Mens det tidlig i perioden ble tatt svært lite fisk ovenom Juvet i juli, var fisket i juli 2021 likeverdig med fisket i august og september. Det vises også til tabell 3 som fordeler fangsten på de tre delene av elven pr. uke i 2021. Også denne tabellen er egnet til å illustrere utviklingen i elven.

Det ble i 2021 tatt fler fisk ovenom Juvet den 20. juli enn noen annen dag i sesongen. Det ble også tatt fisk på det øverste vallet i elven på åpningsdagen for fisket. Tilsvarende tenderer fisket nedenfor Sandsfossen i september mot null. Tidligere tiders forutsetninger om når oppgang finner sted kan ikke opprettholdes.

³ En anekdotisk bekreftelse på at fisken var kommet gir et oppslag i Suldalsposten 21. mai i 2020. En 8-åring fikk en 8 kilos laks ved fiske fra hotellbryggen

⁴ På hjemmesiden fremgår oppgangen for hver dag for henholdsvis laksestudio og trappen på sørsiden av fossen. I 2020 og 2021 har laksestudio stått åpen på hverdager i september. Oppgangen gjennom laksestudio er for disse to årene følgelig noe undervurdert.

Det er heller ikke grunnlag for å opprettholde den innarbeidede oppfatning at gyting i Suldalslågen skjer særlig sent, og da med hovedtyngden av gytingen i januar måned. Rapportene fra drivtellingene har i de senere år gitt ny informasjon basert på direkte observasjon. Det fremgår av disse rapportene at gyting starter i november med hovedtyngde av gyting tidlig i desember. Det som konkret sies om gyting i rapportene for det enkelte år, er gjengitt i vedlegg 4 til denne uttalelsen.

I 2020 ble det søkt om tillatelse til å fiske stamfisk frem til den 15. november. Ved behandlingen av søknaden tok imidlertid Fylkesmannen i Rogaland i vedtak 18. mai 2020 konsekvensen av ny kunnskap om gyteperioden: «Fylkesmannen mener laks og sjøaure ikke skal forstyrres unødig i gyteperioden og at det derfor ikke er forsvarlig å drive stamfiske som omsøkt.»

Den begrunnelse faginstansene har gitt for den høyere vannføring om sommeren, er da like relevant for juni måned som for resten av sommermånedene; i hvert fall må dette være tilfellet for den siste halvdel av måneden.

Gytebestanden

Som allerede påpekt kan oppstart for sommervannføringen 1. juli ikke opprettholdes med den begrunnelse at det ikke er aktuelt med en normalisering av fiskeperioden i vassdraget. Det følger forøvrig allerede av at faginstansenes begrunnelse for høyere sommervannføring ikke er knyttet til utøvelsen av fisket, men til hensynet til laksestammen.

Fiskeperioden i Suldalslågen er innkortet i forhold til normalsesongen på 90 dager. Fiskesesongen er nå 10. juli til 20. september nedenfor Sandsfossen og 20. juli til 30. september ovenfor fossen. Fiskesesongen er 73 dager. Bakgrunnen for dette er som kjent at laksebestanden i vassdraget var svært utsatt i begynnelsen av 2000 tallet, og antatt gytebestand var langt lavere enn gytebestandsmålet. For å sikre tilstrekkelig gytebestand er det innarbeidet en betydelig treghet i systemet. Utvidelse av fangsttrykket forutsetter som utgangspunkt at gytebestandsmålet overskrides med gjennomsnittlig 40 % over en

fireårsperiode. Dette vilkåret vil i hvert fall i år være oppfylt for Suldalslågen om ikke gytebestanden i år skulle vise seg å være vesentlig mindre enn årets fangst skulle tilsi. Samlet fangst i år er den høyest registrerte på flere tiår.

Vitenskapelig råd har i Status for norske laksebestander 2020 og 2021 konkludert slik for Suldalslågen:

«Forvaltningsmålet er nådd for denne bestanden, og det har sannsynligvis vært et større høstbart overskudd enn det som har blitt utnyttet.»

Rådet tallfester imidlertid ikke presist størrelsen på antatt gytebestand for det enkelte år. Dette kan imidlertid beregnes på grunnlag av fangst og forutsetninger om fangstrater eventuelt på grunnlag av gytefisktelinger. Den siste fremgangsmåten har vært benyttet for Suldalslågen for de senere år. Gytebestandsmålet for Suldalslågen er fastsatt til 2318 kilo hunnfisk.

For senere år har Vitenskapelig råd bygget på gytefisktelingene for å komme frem til hvor stor gytebestanden må antas å ha vært for det enkelte år. Tallene fra gytefisktelingene anvendes imidlertid ikke direkte. Det korrigeres for at det må antas at all fisk ikke observeres ved drivtellingene. Det synes som om rådet baserer seg på den grad av usikkerhet som for det enkelte år angis ved tellingene. Usikkerheten bestemmes av når drivtellingene kan gjennomføres og av vannføring og siktforhold.

For å få et realistisk bilde av størrelsen på gytebestanden må tallene basert på observert fisk oppjusteres med antatt andel ikke observert fisk, som angitt i rapportene fra drivtellingen. På grunnlag av drivtellingene kan gytebestanden for årene 2017-2020 kan gytebestanden for det enkelte år da angis slik⁵:

	Observert fisk	angitt usikkerhet	Beregnet gytebestand
2017	2500 kilo	20 %	3000 kilo
2018	3765 kilo	10 %	4141,5 kilo
2019	4352 kilo	10 %	4787,2 kilo
2020	2900 kilo	30 %	4142 kilo

Ved beregningen av hvor stor andel av de observerte fisk som er hunnfisk, er den følgende normalfordeling lagt til grunn: smålaks-20%, mellomlaks-70% og storlaks 55%. Disse tallene er ikke korrigert for at det i det vesentlige er hunnfisk som gjenutsettes, og andel hunnfisk er dermed systematisk sett noe undervurdert.

Den alternative beregning av gytebestanden, som lenge ble benyttet, er å bygge på fangst og erfaringstall for fangstrater. På dette grunnlag ble gytebestandsmålet for Suldalslågen funnet å være oppfylt for årene 2011-2013. registrert fangst for disse årene var

2011 5782 kilo hvorav 785 kilo ble gjenutsatt
 2012 6948 kilo hvorav 852 kilo ble gjenutsatt
 2013 4911 kilo hvorav 621 kilo ble gjenutsatt.

For årene 2018-2021 er de tilsvarende tall:

2018 5366 kilo hvorav 2025 kilo gjenutsatt
 2019 7133 kilo hvorav 2383 kilo gjenutsatt
 2020 6927 kilo hvorav 2469 kilo gjenutsatt
 2021 7514 kilo hvorav 2336 kilo gjenutsatt

⁵ Beregningen synes å samsvare svært godt med det diagram Vitenskapelig råd har inkludert for Suldalslågen.

Også denne tilnærming bekrefter med andre ord at gytebestandsmålet for disse årene har vært vesentlig overskredet. I rapporten fra 2021 er gytebestandsmåloppnåelsen angitt som svært god⁶ Fiskeperioden i elven er nå fastlagt for perioden 2021-2025, men gitt at det ikke er i samsvar med lakselovens formålsbestemmelse, og ingen hensyn tilsier at beskatningen videreføres på et lavere grunnlag enn det er reelt grunnlag for, antar vi at fiskeperioden vil bli utvidet når Vitenskapelig råd konkluderer at vilkårene for dette er oppfylt. Dette har imidlertid mindre betydning i relasjon til revisjonen av reguleringsbestemmelsene og manøvreringsreglementet. Det må påregnes at fiskeperioden vil bli utvidet senest ved reguleringen for neste femårsperiode.

Suldalslågen forvaltningslag

Charles R. Bergesen

(styreleder)

Vedlegg 1: Tabell 1 oppgang etter 31.08

Vedlegg 2: Tabell 2 andel fangst hoveddeler Suldalslågen 2001 – 2021

Vedlegg 3: Tabell 3 fangstfordeling per uke fra 20.07.21 hoveddeler Suldalslågen

Vedlegg 4: Utdrag drivtellingsrapporter 2016-2020

⁶ Laksebestanden i Suldalslågen er av Vitenskapelig råd likevel nedskrevet til moderat. Dette har sammenheng med den store andel av kultivert fisk i gytebestanden. Denne problemstillingen kan imidlertid ikke løses ved regulering av fisketiden. Ved økt uttak av fettfinneklippet laks, ville det ikke vært grunnlag for nedskrivning.